

Bakgrunnsnotat for møte i Topplederforum for bærekraftsmålene 9. januar 2023

Tema: Ansvarlig forbruk

I en [global sammenligning](#) skårer Norge godt på de fleste bærekraftsmålene. Men vi skårer dårlig på mål 12 om ansvarlig forbruk og produksjon og mål 13 om å bekjempe klimaendringene. Forbruket i Norge henger sammen med levestandarden vår. Vi konsumerer store mengder ressurser, skaper utslipp og forurensere, både hjemme og i de landene vi importerer fra.

Den globale handelen har bidratt til høyere levestandard i store deler av verden – en framgang som nå er brutt. Fattigdommen i verden øker når handelen og vareleveransene stopper opp og prisene stiger. Pandemien og krigen i Ukraina skader verdensøkonomien og viser sårbarheten i de globale leveransekedene.

Næringslivet er den viktigste aktøren for å legge til rette for et mer ansvarlig forbruksmønster, både gjennom innkjøp i sine egne verdikjeder og ved å tilby mer bærekraftige produkter og tjenester. Myndigheter, i og utenfor Norge, påvirker gjennom regelverk og rammebetingelser.

EUs grønne giv fører til at økonomiske ressurser omdirigeres. EU har gjennom en taksonomi for finansiering definert hva som kan regnes som bærekraftig produksjon. Et direktivforslag som pålegger selskap å gjennomføre aktsomhetsvurderinger knyttet til menneskerettigheter og miljø er til behandling. Forslag til ny Økodesignforordning skal sikre at alle produkter og tjenester på EU-markedet holder en høy miljøstandard. Dette vil bidra til at forbrukere kan gjøre mer bærekraftige valg.

I Norge stiller åpenhetsloven krav om at de største selskapene skal gjennomføre aktsomhetsvurderinger og rapportere hvordan de håndterer virksomhetens negative konsekvenser for menneskerettigheter og arbeidsforhold. I [Eierskapsmeldingen](#) er bærekraft tydeliggjort både i statens mål som eier og i forventningene som stilles til selskaper med statlig eierandel¹. Det forventes at selskapene inkluderer bærekraftsmålene i strategier og daglig drift, rapporterer om klimagassutslipp og naturpåvirkning, respekterer menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter og er ledende i arbeidet med anstendige arbeidsforhold i selskapets egen virksomhet og i leverandørkjeden. Statens pensjonsfond utland mener at bærekraft og finansiell avkastning går hånd i hånd og la i september fram en klimahandlingsplan. Dette er eksempler på tiltak som skal bidra til at det legges mer vekt på eksterne effekter av produksjon og handel og dermed til at forbruket blir mer bærekraftig.

---

¹ Statens mål som eier for selskaper i kategori 1: Høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Mål for kategori 2: Bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål.

I juni 2021 ble det lagt fram en nasjonal strategi for en grønn, sirkulær økonomi. Varer skal få lengre levetid og designes slik at de kan repareres, gjenbrukes, materialgjenvinnes og er mer ressurseffektive. Det er inngått en avtale med aktørene i matverdikjeden om å halvere matsvinnet innen 2030. Mer bærekraftige produkter er nødvendig for å redusere det samlede klima- og miljøfotavtrykket fra forbruket i Norge.

Forbrukermakten er en driver for det grønne skiftet - så lenge det velges produkter med lavere miljøbelastning. Dette forutsetter motivasjon for mer miljøvennlige valg, at det finnes slike produkter på markedet og at forbrukerne får pålitelig og forståelig informasjon. Merkeordninger, som for eksempel den nordiske Svanen og EU Ecolabel, forenkler valget. Merking er også av betydning for næringsdrivende som vil ta ansvar, både gjennom å miljømerke produktene sine og ved å kjøpe miljømerkede produkter til egen virksomhet. EU-kommisjonen har i 2022 lagt fram forslag til nytt regelverk for å styrke forbrukervernet i det grønne skiftet.

I delingsøkonomien opptrer forbrukere som tilbydere gjennom deltakelse i ordninger som tilrettelegger for lån og utlån, byttesirkler, etc. I skolen inngår bevisstgjøring om forbruk i temaene *folkehelse og livsmestring* og *bærekraftig utvikling*. Disse temaene inngår i læreplanverket som ble tatt i bruk høsten 2020.

Offentlig sektor har betydelig markedsmakt, gjennom årlige innkjøp på om lag 650 mrd. kroner. Anskaffelsesregelverket skal ivareta flere hensyn, eksempelvis miljø og klima, motvirke arbeidslivskriminalitet, gi lærlingeplasser, fremme menneskerettigheter og innovasjon. Regjeringen oppnevnte 4. november 2022 et lovutvalg som skal gjennomgå anskaffelsesregelverket og komme med forslag til forenklinger som gjør reglene om samfunnshensyn mer brukervennlige og blant annet gjør det enklere å legge til rette for grønn omstilling.

Bærekraftsmålene er en gjennomgripende omstillingsagenda. De nye næringene skal bidra til det grønne skiftet. De må gi arbeid til folk og skape skatteinntekter, samtidig som klimagassutslippene reduseres og målene i Parisavtalen om å begrense temperaturstigningen innfris. Å utnytte privat og offentlig forbrukermakt er et viktig bidrag til dette.

Topplederforum inviteres til å diskutere:

- Hvordan styrke virksomheters arbeid med å ivareta menneskerettigheter, klima og miljø i produksjon av varer og tjenester i Norge og i utlandet?
- Hvordan bør avveiningen være mellom lav pris og andre hensyn når private og offentlige virksomheter foretar sine innkjøp?
- Hvordan kan vi legge til rette for at innbyggerne utvikler bærekraftige forbruksmønstre?